

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การค้นคว้าแบบอิสระเรื่อง ปัจจัยทางสังคมของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : กรณีศึกษา จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดขั้นตอนของการศึกษาไว้ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่ 13 อำเภอ ของจังหวัดลำปาง ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 847 คน โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวน		
		ตำบล	หมู่บ้าน	กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน
1	เมืองลำปาง	15	169	169
2	เกาะคา	9	69	69
3	งาว	10	70	70
4	แจ้ห่ม	7	54	54
5	เถิน	8	85	85
6	แม่ทะ	10	85	85
7	แม่พริก	4	25	25
8	วังเหนือ	12	72	72
9	สบปราบ	14	31	31
10	ห้างฉัตร	7	67	67
11	เสริมงาม	4	41	41
12	แม่เมาะ	5	34	34
13	เมืองปาน	5	45	45
รวม		100 ตำบล	847 หมู่บ้าน	847 คน

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดลำปาง ปี พ.ศ. 2543 ศูนย์ราชการจังหวัดลำปาง

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้มีจำนวนค่อนข้างมาก จึงไม่อาจเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรได้ทั้งหมด ประกอบกับมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและเวลา ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ดาร์วิน เฮนเดล (Darwin Hendel, 1977 อ้างใน เอกสารประกอบการสอนกระบวนวิชา 055770 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้มีจำนวน 264 ราย

นอกจากนี้ ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่ศึกษาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภองาว อำเภอแจ้ห่ม อำเภอแม่ทะ อำเภอวังเหนือ อำเภอสบปราบ อำเภอแม่เมาะ และอำเภอเมืองปาน ซึ่งมีจำนวนกำนันและผู้ใหญ่บ้าน รวม 391 คน ดังนั้น ผู้ศึกษาได้เทียบหาขนาดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษา ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง} &= \frac{\text{จำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษา}}{\text{จำนวนตัวอย่างประชากรที่ต้องการ}} \\ &= \frac{391}{264} \\ &= 1.48 : 1 \end{aligned}$$

ดังนั้น ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามของการศึกษาครั้งนี้ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างกำนันและผู้ใหญ่ในพื้นที่ศึกษา (รวม 7 อำเภอ) ตามจำนวนที่คำนวณได้ดังต่อไปนี้

อำเภอ	จำนวน กำนัน – ผู้ใหญ่บ้าน (ราย)	
	ประชากรทั้งหมด	กลุ่มตัวอย่าง
อำเภองาว	70	47
อำเภอแจ้ห่ม	54	37
อำเภอแม่ทะ	85	57
อำเภอวังเหนือ	72	49
อำเภอสบปราบ	31	21
อำเภอแม่เมาะ	34	23
อำเภอเมืองปาน	45	30
รวม	391	264

3.2 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วย 2 แหล่ง คือ

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ หมายถึง แหล่งข้อมูลที่ใช้รวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างกำหนดและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ศึกษา ด้วยแบบสอบถาม และจากการสังเกตรวมทั้งการจดบันทึก

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ หมายถึง แหล่งข้อมูลที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยข้อมูลสถิติตัวเลขของหน่วยราชการ ข้อมูลทะเบียนราษฎร ข้อมูลผลงานวิจัย สิ่งตีพิมพ์ ต่าง ๆ ตลอดจนเอกสาร บทความ และรายงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลในส่วนนี้ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง อาชีพ รายได้ การเคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และความสนใจในการติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ รวมจำนวน 12 ข้อ

ส่วนที่ 2 การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ข้อมูลในส่วนนี้ประกอบด้วย การปฏิบัติหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่างในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการดูแลรักษาป่าไม้ ด้านการดูแลและรับฝากของกลางที่ยึดได้ และอยู่ในระหว่างดำเนินคดี ด้านการดูแลรักษาป่าคุ้มครองและป่าสงวนของทางราชการ ด้านการช่วยเหลือ ตรวจตรา และห้ามปรามราษฎรมิให้แผ้วถางป่าหวงห้าม รวมทั้งการลักลอบตัดไม้โดยไม่ได้รับอนุญาต และด้านการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป่าสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ทั้งนี้เป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย และไม่ได้ปฏิบัติ รวมจำนวน 24 ข้อ

ส่วนที่ 3 การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ข้อมูลในส่วนนี้ เป็นวิธีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ประเภทแหล่งข้อมูลข่าวสาร โดยกำหนดให้เลือกตอบเป็นมาตราส่วนประเมินค่า แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย และไม่ได้รับ รวมจำนวน 11 ข้อ

ส่วนที่ 4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้

ข้อมูลในส่วนนี้ เป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ ในประเด็นต่าง ๆ เป็นคำถามปลายเปิดแบบหลายตัวเลือก กำหนดให้เลือกคำตอบที่เป็นจริงเพียง 1 คำตอบ จำนวน 15 ข้อ

ส่วนที่ 5 ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ข้อมูลในส่วนนี้ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา และข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยเป็นคำถามปลายเปิด รวมจำนวน 15 ข้อ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ไว้ดังนี้

1. จัดสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม
2. ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความเที่ยงตรงของเนื้อหา แล้วแก้ไข ปรับปรุง เพื่อให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้ โดยได้รับคำปรึกษาแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา
3. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่จะใช้ศึกษา จำนวน 30 ราย (ประมาณร้อยละ 10 ของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทั้งหมด) ทั้งนี้ เพื่อสังเกตว่าแบบสอบถามสามารถสื่อความหมายให้แก่ผู้ตอบแบบสอบถามได้เข้าใจถูกต้องตรงประเด็นหรือไม่ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สามารถสื่อความหมายให้เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น และชัดเจนตรงกัน
4. ทำการทดสอบหาความเชื่อมั่นแบบครอนบาค (Cronbach) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficient) (รวิรัชชัย งามสันติวงศ์, 2540) จากนั้นจึงปรับปรุงก่อนที่จะนำไปใช้ต่อไป จากการทดสอบได้ผลดังนี้

แบบสอบถาม	จำนวน (ข้อ)	α Coefficient
ส่วนที่ 2 การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	24	0.90
ส่วนที่ 3 การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (เฉพาะข้อ 1 – 10)	10	0.78
ส่วนที่ 4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้	15	0.65
ทดสอบรวมทั้งฉบับ (ส่วนที่ 1 – 4)	49	0.88

ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่าเท่ากับ 0.88 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ดี จึงใช้แบบสอบถามนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามต่อไป

5. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่างกำนันและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ศึกษา จนกระทั่งได้ข้อมูลครบทั้ง 264 ราย

3.5 การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 การประมวลผลข้อมูล

1. เมื่อรวบรวมแบบสอบถามได้ครบตามจำนวนแล้ว จึงตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสอบถามทั้งหมด

2. ตรวจสอบให้คะแนนข้อมูลในแต่ละส่วน โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังต่อไปนี้

2.1 ข้อมูลในส่วนที่ 2 การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และส่วนที่ 3 การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนไว้ดังนี้

คะแนน	เกณฑ์ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 4
3	มาก
2	ปานกลาง
1	น้อย
0	ไม่ได้รับ

2.2 ข้อมูลในส่วนที่ 4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้

คะแนน	เกณฑ์
1	เลือกคำตอบได้ถูกต้อง
0	เลือกคำตอบที่ไม่ถูกต้อง

3. บันทึกข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Windows เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้ประมวลผลตามขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น จะนำมาวิเคราะห์ทางสถิติ ดังนี้

1. ข้อมูลในส่วนที่ 1 (ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง) ทำการวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบของตารางสถิติ ด้วยค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลในส่วนที่ 2-4 นำมาวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบตารางสถิติ ด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean : \bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD.)

3. การวิเคราะห์ผลข้อมูลในส่วนที่ 2 การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (จำนวน 24 ข้อ) และส่วนที่ 3 การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (จำนวน 10 ข้อ) ซึ่งแต่ละข้อของแต่ละส่วนนั้น มีคะแนน 1 – 3 คะแนน และมีคะแนนรวมเฉลี่ย 0.000 – 3.000 คะแนน เหมือนกันทั้ง 2 ส่วน จึงกำหนดเกณฑ์วิเคราะห์ผลโดยพิจารณาจากคะแนนรวมเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนรวมเฉลี่ย	การแปลผลข้อมูล	
	ส่วนที่ 2	ส่วนที่ 3
0.000 – 0.600	มีการปฏิบัติหน้าที่น้อยที่สุด	ได้รับข้อมูลข่าวสารน้อยที่สุด
0.601 – 1.200	มีการปฏิบัติหน้าที่น้อย	ได้รับข้อมูลข่าวสารน้อย
1.201 – 1.800	มีการปฏิบัติหน้าที่ปานกลาง	ได้รับข้อมูลข่าวสารปานกลาง
1.801 – 2.400	มีการปฏิบัติหน้าที่มาก	ได้รับข้อมูลข่าวสารมาก
2.401 – 3.000	มีการปฏิบัติหน้าที่มากที่สุด	ได้รับข้อมูลข่าวสารมากที่สุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ (จำนวน 15 ข้อ) ซึ่งแต่ละข้อจะได้คะแนน 0 – 1 คะแนน และมีคะแนนรวมเฉลี่ย 0.000 – 1.000 คะแนน ผู้ศึกษาจึงกำหนดเกณฑ์วิเคราะห์ผลโดยพิจารณาจากคะแนนรวมเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนรวมเฉลี่ย	การแปลผลข้อมูล
0.000 – 0.200	มีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด
0.201 – 0.400	มีความรู้ความเข้าใจน้อย
0.401 – 0.600	มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง
0.601 – 0.800	มีความรู้ความเข้าใจมาก
0.801 – 1.000	มีความรู้ความเข้าใจมากที่สุด

5. การวิเคราะห์ปัจจัยทางสังคมที่มีต่อหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) สำหรับข้อมูลที่มีมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป